

XX. ULUSLARARASI ASKERİ TARİH KOLOKYUMU 28 AĞUSTOS - 3 EYLÜL 1994 TARİHLERİ ARASINDA POLONYA'NIN BAŞKENTİ VARŞOVA'DA YAPILDI

Doç. Dr. Mehmet KOCAOĞLU

Polonya Askeri Tarih Komisyonu Başkanlığı'nın 28 Ağustos - 3 Eylül 1994 tarihleri arasında Polonya'nın başkenti Varşova'da düzenlemiş olduğu XX'nci Uluslararası Askeri Tarih Kolokyumuna, Türk Askeri Tarih Komisyonu'nu temsilen, ATESE ve TATK Başkanı Hv. Plt. Korg. Cumhur ASPARUK, Türk Askeri Tarih Komisyonu Genel Sekreteri Em. Tuğg. Selim ERCAN ve Gnkur. And. D. And. Tetkik Ş. Md. Doç. Dr. Öğ. Kd. Alb. Mehmet KOCAOĞLU katılmışlardır.

Haritaya baktığımız zaman, Polonya tam Avrupa'nın kalbi konumundadır. Avrupa'daki birçok yolun kesişme noktasındadır. Polonya, tüm Avrupa Kıt'asını etkileyen birçok değişimin odak noktası olmuştur. Bu ülke, tarihi ve insanları ile çok iyi bilinmektedir. Polonya'nın geçirdiği tarihsel süreç, sadece Avrupa'ya değil, tüm insanlığı etkileyecek ve duygulandıracak acı olaylarla doludur.

Yakından baktığımız zaman; tarihi, kültürü, manzaraları müzeleri ve mutfak zenginliği ile; donuk ve gri bir Polonya değil, insanı şaşırtacak kadar renkli bir Polonya görürüz.

Polonya'nın merkezi konumu nedeniyle yüzyılların mahsülü büyük ve modern şehirler oluşmuştur. Bunlar arasında Varşova, Cracow (Polonya'nın önceki başkenti), Gdansk, Wroclaw, Poznan ve Torun en önemlileridir.

Polonya tarihi sadece katolik dini ile bağlantılı olmamıştır. Halen mevcut olan çeşitli Yahudi Sinagogları ve mezarlıkları, Yunan

* Doç. Dr. Öğ. Kd. Alb. Gnkur. And. D. And. Tet. Ş. Müd.

Ortodoks kiliseleri, Polonyalı Tatar Türk camiileri ile, Polonya hoşgörü ve toleransını sergilemektedir.

Polonya kültürü, yıllarca Batı Avrupa ile sıkı bağlar içinde olmuştur. Polonya'da dünyaca ünlü sanatkarlar yetişmiş ve bunlar dünya kültürünün tepe noktasında yer almışlardır. Sadece, Frederick Chopen, Ignacy Paderewski, Krzystof Penderecki, Roman Polanski isimlerini hatırlamak bile yeterlidir. Son zamanlarda Andrezaj Wajda, Krzystof Kieslowski, Eva Brawn ve Allan Starshi gibi ünlü sinema yazarları doğmuştur.

Polonya'nın kalbi ve başkenti Varşova'dır. 1596'da başkent Cracow'dan Varşova'ya geçti. Başkent oluşundan beri Varşova çok gelişti. 1791 Polonya Krallık Anayasası burada ilan edildi. 1795'te Polonya Avrupa haritasından silindi ve Kosciuszko ayaklanması dahi bu durumu engelleyemedi.

Napolyon zamanında Varşova, Varşova Dükalığının ve 1815'te de Polonya Krallığının başkenti oldu. Birinci Dünya Savaşından sonra Polonya tekrar bağımsızlığını kazandı ve Varşova Polonya'nın tekrar başkenti oldu. 1 Eylül 1939'da Varşova'nın sabah erken saatlerde bombalanmaya başlanmasıyla, II. Dünya Savaşı başladı. 1943 ve 1944 Varşova isyanlarında binlerce insan öldürüldü ve şehrin %85'i tamamen tahrip edildi. Bu özgürlük isteminin bedeliydi. Polonya'lılar onu yeniden inşaa ettiler.

Günümüzün Varşovası, tarihi anıtları, müzeleri, tiyatroları, sinemaları, kafeteryaları, restoranları, tarihi parkları, geniş caddeleri, metrosu, toplu taşımacılığı ile tertemiz ve yemyeşil modern bir başkanttir.

Polonya Askeri Tarih Komisyonu 10 Mart 1994'te, 28 Ağustos-3 Eylül 1994 tarihleri arasında Varşova'da yapılacak olan XX'nci Uluslararası Tarih Kolokyumu için gerekli işlemler konusunda ulusal tarih komisyonlarını bilgilendirmek amacıyla bir mektup yazmıştır.

Mektupta; Kolokyumun konusunun "1794 Tarihinden Bu Yana Ulusal İsyenlar" olduğu ve kolokyumun amacının "1794'den beri oluşan ulusal hareketlerin doğasında askeri, politik, sosyal ve coğrafik nedenlerin bulunması" olduğu vurgulanarak; ulusal hareketlerin genel ve kendine has özelliklerinin anlatılması ve bu ulusal hareketlerin uluslar ve devletler üzerindeki etkileri ile, askeri

düşüncelenin oluşumuna ve harp sanatına getirdiği etkilerin ortaya çıkarılması olduğu belirtilmiştir.

Mektupta ayrıca, 15 Haziran 1994 tarihine kadar Kolokyuma katılacak kişilerin adları ile sunacakları bildirimlerin hazırlanarak gönderilmesi istenmiştir. Ayrıca, bildirimlerin hazırlanmasında izlenecek yol, ana hatları ile hatırlatılmıştır.

Daha sonra yapılan yazışmalarda Polonya Askeri Tarih Komisyonu Başkanlığı, Varşova'da uygulanacak sosyal programlar, bilimsel toplantılar, otel rezervasyonları, oda fiyatları, kayıt ücretleri ve kolokyum sonrası geziler için gerekli ve detaylı bilgilendirmeyi bütün ülkelerin Askeri Tarih Komisyonlarına göndermiştir.

XX'nci Uluslararası Tarih Kolokyumuna Türk Askeri Tarih Komisyonu'nu temsilen 28 Ağustos 1994 günü katıldık. Varşova'nın merkezindeki Uluslararası Forum Otel'e yerleştirildik. Bütün ülkelerin delegeleri aynı otelde kalmaktaydılar. İlk gün oteldeki kahvaltı yemek, kolokyumun yapılacağı yere nasıl gidip gelineceği vs. hakkında bilgilendirildikten sonra, akşam üzeri saat 18-20 arasında Polonya Askeri Müzesini gezdirdiler. Çok büyük ve iyi tanzim edilmiş müzedeki tarihsel geçmişi ve özellikle Osmanlılarla ilgili figür, resim, tablo, çadır ve diğer araç ve gereçleri görüp de uygulanmamak mümkün değildir.

29 Ağustos 1994 günü bilimsel oturum programları başlamıştır ve 3 Eylül 1994 öğleyin bitmiştir. Bilimsel toplantılar her gün saat 09.00-13.00 ve 14.30-18.00 saatleri arasında yapılmıştır. Öğleyin, 1,5 saat yemek ve dinlenme için zaman ayrılmıştır.

Toplantıya 32 ülkeden 162 delege, 91 refakatçi (eşleri) ile katılarak 59 bildiri sunulacağı ilan edilmiş iken; sadece, Türkiye'yi de yakından ilgilendiren Yunanistan ve Bulgaristan Askeri Tarih Komisyonlarını temsilen hiç kimse gelmemiştir. Bulgaristan'ın Polonya Askeri Tarih Komisyonuna önceden adını vermiş olduğu bildiri "Bulgarian National Movement 1878-1912" yani 1878-1912 Bulgar Milli Mukavemet'i idi. Yunanistan "Uprising in Greece in 1821" yani 1821'deki Yunan Ayaklanmasını sunacaktı. Bu iki bildiri, daha önce Varşova'ya gönderilmediği için maalesef içeriğini öğrenmek mümkün olmadı.

Türk Askeri Tarih Komisyonu'nu temsilen "The Insurgence of Mehmet Ali Pasha in Ottoman Empire", yani Osmanlı İmparatorlu-

ğu'nda Mehmet Ali Paşa İsyanını sundum. Bildiride, özetle, o dönemdeki Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu'ndaki genel tablo çizildikten sonra Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması ve 1828-29 Osmanlı Rus Savaşı sonucu iyice zayıflayan İmparatorluğun yönetimini ele geçirmek isteyen Mehmet Ali ve Osmanlıya karşı, büyük güçler olan Rusya, İngiltere, Fransa ve Avusturya'nın oynadıkları rolleri, "hasta adamı" ve Ortadoğu'yu paylaşma planlarını; 1831-41 isyanın sonuçlarını vurgulamaya çalıştım.

Varşova'daki bilimsel programı 29 Ağustos 1994 günü bir açılışla başladı. Açılış konuşmasını Polonya Askeri Tarih Komisyonu başkanı yaptı. Başkan, konuşmasında niçin "1794'ten sonra ulusal isyan hareketlerinin" XX'nci kolokyumun konusu seçildiğini vurguladıktan sonra, 1794'ten sonra Polonya'nın özgürlüklerin nasıl gaspedildiğini ve buna karşı Polonya'luların vermiş olduğu mücadeleleri kısaca özetledi.

Uluslararası Askeri Tarih Komisyonu Başkanı Hollandalı Prof. C. SCHULTEN'in konuşmasından sonra, Polonya Devlet Başkanı Lech Walesa'nın bildirisini okundu. Walesa uzun bildirisinde, Polonya'nın tarih boyunca çektiği ızdırapları dile getirdikten sonra, 1945'ten sonra Batılı müttefiklerin Polonya'yı Sovyet egemenliğine attığını, 50 yıllık bir zulümden sonra ancak 1989'da Polonya'nın kurtulabildiğine, birçok trajik tarihi tecrübeye rağmen hiç kimseye kinlerinin bulunmadığını vurgulayarak evrensel özgürlük yolunda doğruya ulaşılması gerektiğini vurgulamıştır.

L. Walesa'nın bildirisinden sonra, Polonya Genel Kurmay Başkanı bir konuşma yaptı. XX'nci Uluslararası Tarih Kolokyumunun önemli bir akademik olay olarak komisyon yıllığında yerini olacağını, 1989'a kadar Demirperde ile sabitleşen Avrupa'nın doğu yakasında ilk defa yapılacak olan böyle bir konferansın ve toplantının önemli olduğunu, "1794'ten sonraki ayaklanmaların" kolokyumun amacı olarak seçilmesini alkışladığını belirten Genelkurmay Başkanı, Özgürlük uğruna Polonya'luların 1794, 1830/31, 1863/64 yıllarında yaptıkları isyanları, 1918'deki bağımsızlıklarının 1939'da nasıl ellerinden alındığını, 1943/44 Varşova ayaklanmalarını ve Varşova halkının Almanlara ve Ruslara karşı mücadelelerini anlattı.

Kahve molasından sonra bilimsel oturumlar başladı. 29 Ağustos-2 Eylül arasında 13 oturum düzenlendi ve 43 bildiri sunuldu. Bildiriler daha çok polonya ile ilgili idi. Örnek olarak bazı bildirile-

rin isimlerini verelim: 1794'ten sonra Bağımsızlık Yolundaki Polonya, 1944 Varşova Olayları, 19. Yüzyıl Polonya Ulusal Ayaklanması, Koscivszko Ayaklanması 1794, Dekabrist Ayaklanması ve Rus Tarihindeki Rolü, Rus Ordusu ve 1794'deki Ulusal Bağımsızlık Ayaklanması, 1939'da Polonyalıların seferberliği ve Büyük Britanya Anlaşmazlığının Merkezi, 1863'de Polonyalılara Yapılan Yardım, Amerikan İhtilali: İç savaş 1861-1865, Afgan İsyanı ve Regan Doktrini, Sovyet-Afgan Savaşında Askeri Operasyonlar, Baltık'daki gönüllüler, Bir İtalyan partizan Cumhuriyetinin Doğuşu ve 1944 Sonbaharında Çöküşü, Dekobrist Ayaklanması ve Rus Tarihindeki Rolü, Belçika Devriminin Askeri Yönü 1830-1832, Japonya'da Varşova Ayaklanması ve Japonların Gözü, 1898'de İrlanda'da Ortaya Çıkan durum gibi enteresan bildiriler sunulmuştur.

3 Eylül 1994 günü, kapanış oturumundan önce Polonya'nın bugünü ve geleceği "Poland Today and Tomorrow" konulu bir yuvarlak masa toplantısı yapıldı. Kapanış oturumunda Uluslararası Askeri Tarih Kolokyumu Başkanı, Onur Başkanı ve Polonya Askeri Tarih Komisyonu başkanı birer konuşma yaptılar. Bütün bu konuşmalar ve sunulan bildiriler bir kitapta (ACTA) toplanarak yayınlanacaktır.

31 Ağustos 1994 günü, bilimsel toplantı yapılmayarak, kolokyuma katılan delegeler ve refakatçilere Varşova'nın tarihi, turistik yerleri ile sanat değerleri gezdirilip, tanıtılmıştır. Özellikle Kraliyet Kalesi, şimdi koruma altına alınmış olan Varşova'nın eski yerleşim bölgesi, Chopen'in heykelinin bulunduğu Kazenki Parkı ve sarayı ve diğer yerler gezdirilmiştir. Akşam Büyük Opera ve Bale Sahnesinde gösteriler sunulmuştur.

30 Ağustos Akşamı, 30 Ağustos Zafer Bayramı nedeniyle Türk Büyükelçiliğinde büyükelçi sayın Korkmak HAKTANIR ve askeri ateşemiz Kur. Alb. Can TELER bir resepsiyon vermiştir. Resepsiyona büyük ilgi gösterilmiş, Polonya Savunma Bakanı ve Yardımcısı, üst düzey subaylar, birçok ülkenin elçi ve ateşeleri teşrif etmişlerdir. Yurtdışında milli bir günümüze uluslararası düzeyde kutlamak ayrıca hepimizi onurlandırmıştır. 31 Ağustos akşamı Varşova Büyükelçimiz Sayın Korkmaz HAKTANIR, 3 Eylül akşamı Varşova Büyükelçimiz Sayın Korkmaz HAKTANIR, 3 Eylül akşamı Varşova Ateşemiz Kur.Alb. Can TELER, Türk Askeri Tarih Komisyonu temsilcilerini yemeği davet etme nezaketini göstermişlerdir. Ayrıca, heyetimize Varşova'da kaldığımız sürede gereken her türlü yardımı göstermekten çekinmemişlerdir.

2 Eylül 1994 akşamı Forum Otelde Resmi Yemek (Official dinner) düzenlenmiştir. Refakat edenler için (eşlere) özel gezi programları tertiplenerek, Chopphen'in doğmuş olduğu Varşova'dan 60 km uzaktaki küçük kasaba gezdirilmiş, Chopphen'in bestelerinden bir konser dinletilmiştir. Kraliyet Kalesi, Eski Varşova, Wilanow Sarayı ve Kazienki Parkı gezdirilmiş, kehribar ve gümüş mücevhatat dükkanları gösterilmiştir. Ayrıca, isteyenler için Güney Polonya'da ilgi çekici yerlere, Kolokyum sonrası gezi programları düzenlenmiştir. Çok pahalı olan bu gezilere katılım pek olmamıştır.

XX'nci Uluslararası Askeri Tarih Kolokyumuna katılan ülkelerin arasında tek müslüman ülke Türkiye idi. XX'nci Uluslararası Tarih Kolokyumu çeşitli ülkelerden gelen bilim adamlarının bilimsel tartışmalara, tanışmalarına ve bilgi alış verişinde bulunmalarına olanak vermekle kalmadı. 17-23 Temmuz 1993'de, 19'uncu Uluslararası Tarih Kolokyumu için İstanbul'a gelmiş olanların Türkiye'nin sahip olduğu tarihi ve kültür değerleri ile misafirperverliği, Türk insanının cana yakınlığını unutamadıklarını vurgulamalarına vesile olmuştur. Avrupalısıyla, Asyalısıyla herkes "wonderful İstanbul, wonderful Türkiye, wonderful everything in Turkey" demekten ve bunu defalarca tekrarlamaktan kendilerini alamamışlardır. Anlaşılan 19'uncu Türkiye Tarih Kolokyumunda Türkiye oldukça iyi bir izlenim bırakmıştı.

Gerçekten, 17-23 Temmuz 1993'te, konusu "I. ve II. Dünya Savaşları Arasındaki Dönemin (1918-1939) Askeri Tarih Açısından İncelenmesi" olan XIX'ncü Uluslararası Tarih Kolokyumu İstanbul'da yapılmıştır. Buna ait ACTA çok kısa bir sürede basılarak ilgili Komisyonlara zamanında ulaştırılmıştır. Kısa sürede bunun yapılması delegeleri çok memnun etmiştir. Ancak, XIX'ncü Tarih Kolokyumunun İstanbul'daki Organizasyonu ve Türk Askeri Tarih Komisyonunun başarısı her defasında dile getirilmekle kalmadı, İstanbul'da uygulanan programın aynısını Polonyalılar Varşova'da uyguladılar. Fakat, mekan uygunsuzluğu, özellikle ikamete ayrılan Forum Otel ile bilimsel çalışmaların sürdürüldüğü Polonya Askeri Tarih Komisyonu toplantı merkezi arasındaki mesafenin çok uzak olması, İstanbul'daki Askeri Müze-Harbiye Ordu Evi-Hilton Oteli rahatlığını sağlayamadı. Üstelik, işin organizasyonunu üstlenen Polonya Firması da işi biraz savsakladı. Sonuçta, XX'nci Uluslararası Tarih Kolokyumu Uluslararası ilişkilerde, dünya barışına katkısı olarak başarılarla bitmiştir.